

Öğr. Gör. Ergün ARDA

SON ÇIRAĞIN USTASINA İHANETİ, KUTLARIZ!

İsmail Usta ile karşılaştığımda gergin görünüyordu. Benimle konuşmak istediğini söyledi. *Yapılan işleri gördün mü* diye sordu. Çok sinirli ve konuşmakta güçlük çekiyordu, bakmamı istedi. Bakmaya gittim ve gördüklerim beni hayal kırıklığına uğrattı. Satış yapan kişi önce seramiklerin örnek olarak getirildiğini söyledi. Nasıl örnek olur ki, satışı çıkarılmışlar dedim. Peki bunların serigraf ve kalıp yöntemi ile yapıldığını anlatan, bir etiket iliştilerilecek mi yanına diye sordum. Bana verilen etiket hiç de yapılanı anlatmıyordu. Geri döndüğümde İsmail Usta beni bekliyordu öfkesini dindirmek için sigara yakmıştı ve sorarak baktı. Bu mu yapılan Çanakkale Seramiği mi, biz bunun için mi yıllarca uğraştık, züccaciye işleri yapmışlar dedi. Kalp krizi geçirecek sandım. İsmail Usta, babası da çömlekçi olan Çanakkale’li kıymetli ustalarımızdandır, onun gibi birçok meslektaşımız Çanakkale Seramikleri’ne yapılan bu uygunsuz yaklaşıma tepki göstermektedir.

Başlıktaki “son çırak”, Prof. Erdinç Bakla’dır. Kendisinin, bugüne kadar Çanakkale’de yaptığı toplantılarda, Çanakkale Geleneksel Seramiği’nin imal edildiği son seramik atölyesinde stajyer olarak çalışmış olduğunu ifade etmiş ve buna istinaden kendisini “son çırak” olarak toplantılarda ilan etmiştir. Fakat bugünlerde son çırak, kendi söylemlerinin tam tersi bir iş yaparak Çanakkale’de bu işi yapan seramikçileri kızdırmış ve kendisine dair bir hayal kırıklığı yaratmıştır. Endüstriyel bir yöntem olan serigrafî yöntemi kullanarak, fırça dekoru ile yapılmış 17. ve 18. yy. Çanakkale Seramiklerinin tarihine saygısızlık yapmıştır.

Peki, bu yöntemin kullanılması neden uygun değildir? Başlangıçta Geleneksel Çanakkale Seramikleri’nin yeniden üretiminde eskiden olduğu gibi geleneksel yöntemlerin kullanılması gerektiğini ifade etmiş, sonrasında kendi söylediği ile çelişkiye düşmüştür. İkinci sebep ise, serigrafî yöntemi sofr seramiği üreten Gural veya Kütahya Porselen gibi büyük işletmelerin kullandığı endüstriyel bir yöntemdir, yani gelenekte bu yöntem kullanılmamıştır. Ve ek olarak, sofr seramiği geleneksel yöntemlerle yapılmış ve bugün anı hediyesi olarak satılan raflarda satılmaz, onun yeri züccaciye dükkanındır. Kendisini geleneksel bir ürün gibi gösterip, etiketine; “*Kutlarız, satın almış olduğunuz ürün bir Çanakkale seramiğidir, bilinen geleneksel yöntemlerle imal edilmiştir*” yazılmaz. Bu sadece bir aldatmacadır. Bilmeyeni yanılta bir yorumdur bu. Serigraf baskı yöntemi ne zaman geleneksel bir yöntem olmuştur?

Önemli bir hususu da tam yerinde belirtmek gerekir. Bugün Türkiye’de ticaret yapmak liberal ekonomiye dayanır ama Sayın Bakla gibi Çanakkale Seramikleri’ne sahip çıkmaya çalışan birinin, Çanakkale’de üretilmeyen, İstanbul’dan gelmesine onay vermiş bu seramikleri Çanakkale piyasasına sürmesi ahlaklı bir yaklaşım değildir. Çanakkale’deki geleneksel seramiği yaşatmaya çalışan, emek harcayan tüm küçük üreticilere atılan bir kazıktır bu. Çanakkale Belediyesi de buna alet edilmiştir. Özellikle Çanakkale Belediyesi yönetiminin yereldeki küçük ölçekli atölye üreticilerine sahip çıkması gerekirken, ithal seramiklerin önünü açması nedendir? Yereldeki üreticileri zor duruma soka bu süreç durdurulmalıdır. Hatırlayın, Çin’den papyonlu Seyit Onbaşı figürünü yaptırıp, Çanakkale’de satışa çıkarılmasına benzer bu. Nitekim Çin’de yaptırılan papyonlu Seyit Onbaşı heykelciği ve bu işin böyle yapılması Çanakkale’de “acı bir anı” olarak hafızalardan silinmeyecektir.

Tarih, yapılanlardan her zaman hesap sormuştur. Biraz gerilere gidelim. Tanıklar hala yaşamakta ve anımsamaktadır. Şimdi tanık olduğum bir toplantı hikayesini paylaşmak istiyorum. Prof. Erdinç Bakla 2007 yılının güz dönemi başlarında Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi(ÇOMÜ), Güzel Sanatlar Fakültesi(GSF), Seramik Bölümü'nde Geleneksel Çanakkale Seramikleri'ni anlatan bir sunum yapmıştır. Hatta bu sunumda özellikle seramik bölüm öğretim elemanlarının tamamı, Dekan hocamız, eski Çanakkale Seramikleri Araştırma Merkezi(ÇASEM) müdürleri, şimdiki müdür ve diğer bölümlerden birkaç meslektaş vardır. Başlangıçta kendisinin bir projesi olduğunu, eski Çanakkaleli çömlekçi ustalarının kullandığı geleneksel yöntemleri kullanarak o güzelim ürünleri yeniden üretmenin güzel olacağını söylemiştir. Toplantı süreci içinde İtalya'dan, Picasso'nun yaptığı seramiklerden örnek vermiş ve Geleneksel Çanakkale Seramikleri'ndeki fırça dekorlu işlerle Picasso'nun işlerini aynı karede gururla gösterip kıyaslamıştır. Peki şimdi o güzelim desenleri, el işi olmayan yöntem olan serigraf tekniği ile basmak nerden çıkmıştır? Ç.O.M.Ü.'nün bünyesinde tam 10 yıl önce kurulmuş ÇASEM'in yaptığı işleri, *böyle iş mi olur, bu ne rezalet bir iş* diyerek pervasızca kötölemiş ve ürünlerin kalıpla üretilmesini eleştirmiştir. Tam o sırada ben, *“hocam, bu işleri yapan kişiler şu an aşağıda ÇASEM'de çalışıyorlar, eleştirilerinizi onlarında duyması daha iyi olmaz mı”* diyerek sorduğumda. Bu soru karşında sinirlenerek, *“onlar benim hakkımda küfür etmeye varan laflar söylemişler”* demiştir kendisi. Tanımadığı ama sanırım kulaktan dolma laflara inanmış, üstelik bahsi geçen kişileri tanımasak şüpheye düşmemize sebep olacak bir tutuma girmiştir. Bu konuşmaların üzerinden çok zaman geçmeden bahsi geçen üç kişi kapıya gelmiş, kapıyı çalıp, kapıda ; *“hocam kusura bakmayın, sunumuzun olduğunu bilmiyorduk, izlemek istiyoruz, girebilir miyiz”* demişlerdir. İlahi adalet böyle bir şey olsa gerek. Küfür ettiği kişinin sunumuna gider mi insan? Erdinç Bey bu kişilere bir özür borçludur.

Prof. Erdinç Bakla, 08.05.2008 tarihinde Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi, Troia Kültür Merkezi'nde, Belediye ve Üniversiteye kurdurduğu, Seramik Şehri Çanakkale Konseyi Projesi açılış toplantısında *“Eşsiz Çanakkale Seramikleri”* isimli bir sunum yapmıştır. Üniversite ve yerel yönetimcilerin, seramik öğrencisinin ve GSF akademisyenlerinin, yerelde serbest çalışan seramik sanatçıların ve ustalarının, İstanbul'dan koleksiyonerlerin katıldığı bir sunumdur. Peki soruyorum size uçak ve otobüs bilet paraları ve diğer masraflar sadece buraya gelen onca insanın bir sunumu izlemesi için miydi? O geniş, bereketli kitle ne için geldiğini bile anlamamıştır. Bir panel, bir sempozyum veya başka bir şeyler yapılamaz mıydı bereketli kitleden hocalarımız ile? Açıkçası sadece bir kişinin egosunun okşanması için yapılan talihsiz bir konferanstır o. Ne yazık ki, Erdinç Bey sunumunda, yine kendisinden önce bu alanda çalışmış, araştırma yapmış, iyi ya da kötü bir mesafe kat edilmesine çaba göstermiş kişi ve kişileri isim vermeden ama üslupsuca eleştirmiştir. Kişilerin cevap hakkı yokken yapılan eleştirinin manası nedir? Eminim ki teknik eleştiriye herkes açıktır ama cevap hakkı vermeksizin ve isim vermeden üstü kapalı yapılan eleştiri adil bir yaklaşım değildir. Nitekim sanat tarihi hocalarımızdan biri uygun bir dille uyarmış, konu hakkındaki fikrini belirtmiştir.

Sayın Bakla'nın Üniversite'de yapılanları üslupsuzca eleştirmesine rağmen, ÇOMÜ, GSF, Dekanlığı, Kasım 2008 tarihinde, İstanbul Harbiye Askeri Müzesi'nin Hasan Rıza Sergi Salonu'nda 50. sanat yılını kutlayan *“Troia Rüzgarı”* isimli bir sergisinde kendisini yalnız bırakmamıştır ve şahsını görevlendirerek, tebriklerin iletilmesini sağlamışlardır.

Çanakkale Belediyesi'nin Korfman Kütüphanesi'nde düzenlediği bir toplantıda Prof. Erdinç Bakla, ÇOMÜ, GSF seramik bölümü öğretim elemanlarının *“bir şey bilmediklerini”* ifade ederek, durumu ukalalık boyutuna getirmiştir. Merak ettiğim bir üniversiteden profesör unvanı ile ayrılan bir eğitimci(!) GSF'de profesör olmamasından dolayı mı *“bir şey bilmedikleri”* ifadesini söylememektedir, yoksa kişilerin bilgi eksikliğini mi eleştirmektedir? Üstelik bunu hangi kıstasla yapmaktadır? Meslektaşımızın *“çamur at izi kalsın”* mesleki yaklaşımı zarif değildir.

Son bir toplantı daha değerlendirmesini yapmak istiyorum. 25 Kasım 2009 tarihinde Çanakkale Kent Müzesi'nde, Çanakkale Belediyesi'nin çağruları üzerine toplanmış olan Çanakkale'nin küçük ölçekli seramik atölye sahipleriyle Prof. Erdinç Bakla konuşmak istemektedir. O gün toplantının yapılacağı haberi kendisine ileilmeyen Maden Odası Başkanı Ferit Bey (tüm seramik imalatçıları bu odanın üyesidirler) toplantı hakkında beni de bilgilendirmiş ve katılımımı sağlamıştır. O akşam saat 17:00 sularında yapılan toplantıda Erdinç Bey, sonunda baklayı ağzından çıkarır. Çömlekçilere elinde tuttuğu serigraf yapılmış, beyaz topraktan büyük bir tabağı göstererek, “*serigrafî yapın*” der. Devam eder ve “*Geleneksel Çanakkale Seramikleri'nde yapılmış olan fırça dekorlarını siz yapamazsınız, yapmayın bozarsınız*” der. Karşısındaki kitlenin yeteneğini küçük görmektir bu. Yapacak olanların veya yapmak isteyenlerin önüne geçmek demektir bu. Efendiler, ben yapamıyorum o yüzden serigrafî yapıyorum demek değil midir bu?

Serigraf adından da anlaşılacağı gibi seri baskı yöntemidir ve bir ürünün hızlı ve çoklu üretimini anlatır. Tamamen kapitalist bir mantık güder. Seri-grafi, daha çok ustalık gerektiren ürünleri, yani herkesin yapamayacağı desenleri, kısa zamanda yapmaya olanak sağlayan modern bir yöntemdir. Kaldı ki, Avrupa'da 18.yy sonu başlayan sanayi devrimi sonrası, geleneksel üretim yöntemleri endüstriyel üretim yöntemleri karşısında yerini koruyamamış ve önemini yitirmeye başlamıştır. Seramik zanaatı ve yöntemleri bunlardan biridir. Bilinir ki ünlü ressam Picasso, Fransa'nın güneyindeki Vallauris Çömlekçiliği'nin kaybettiği önemi geri kazandırmak için 10 yıl bir seramik fabrikasında çalışmış, bu süre içinde tüm çömlekçiler tarafından sevilen bir kişi olmuştur. Bilindiği kadarıyla, ürettiği 3500 seramik eseri ile Çağdaş Seramik Sanatçıları'na ilham vermiş, gelenekselden çağdaşa önermelerinin iyi örneklerini üretmiştir. Picasso, 10 yıl çalıştığı seramik malzeme de geleneksel üretim yöntemlerinden çömlekçi çarkını ve fırça dekor yöntemlerini kullanmış ama asla serigrafî yöntemini kullanmamıştır. Fakat profesör unvanı ile emekli olmuş Sayın Erdinç BAKLA, unvanı profesörlük olmayan Picasso kadar geleneksel seramiğe destek verememektedir.

Sonuç olarak, Picasso'nun yaptığı seramik tabaklar ile eski Çanakkaleli ustaların yaptığı fırça dekorlu ürünleri yan yana koyarak bir nitelik yüklemesi yapan Sayın Bakla bu işlerin yanına serigrafî örnekleri koyabilir mi?

Son çırak olarak kendini tanıtan Erdinç Bey hiçbir zaman son çırak olmamıştır, çünkü o zamanın çırakları usta ya da öğretmen olmuş yeni çıraklar veya öğrenciler yetiştirmişlerdir. Başka şehirlerde, üniversitelerde okumuşlar ve şimdi Çanakkale'ye hizmet etmektedirler.

Kendisinden önce Çanakkale Geleneksel Seramikleri için çaba gösteren birçok insanın emeğini hiçe sayan ve şu an Çanakkale'de “Çanakkale Seramiği” yapan birçok atölyeyi önemsemeyen Sayın Bakla'yı “kınıyorum”.

Öğr. Gör. Ergün ARDA

ÇOMÜ, GSF, Seramik Bölümü, arda100@gmail.com